

IV TROBADA JOCS POPULARS

Jocs Populars i Tradicionals Valencians

Índex

Contingut 2

Salutació 3

Jocs:

Cassoleta 4

Pilota a Raspall 5

Aniversari 6

Collint sebes 7

Tres pamets 8

Mocadoret lligat 9

Bou i vaca 10

La cordeta 11

Pica l'all 12

Fotos de les trobades 13

14

Seminari del Professorat
d'Educació Física 15

Participants: Alumnes i professorat de les Escoles
de Castelló

CEIP ANTONIO ARMELLES

CEIP BISBE CLIMENT

CEIP CARLES SALVADOR

CEIP EXÈRCIT

CEIP GAETÀ HUGUET

CEIP ISABEL FERRER

CEIP LLUIS REVEST

CEIP SANCHIS YAGO

CEIP VICENT ARTERO

CEIP BENADRESSA

CEIP BLASCO IBÁÑEZ

CEIP CERVANTES

CEIP FADRELL

CEIP GREGAL

CEIP JUME I

CEIP PINTOR J RIPOLLES

CEIP SERRANO SUÑER

Salutació

L'activitat física pels més menuts és bàsica per al seu desenvolupament físic i mental. Una època en la qual xiquets i xiquetes passen la major part del seu temps compartint jocs i experiències amb els companys i companyes del col·legi o els amics.

El carrer, eixe espai públic per excel·lència, es convertix en l'escenari de moltes activitats lúdiques que tenen als castellonencs i castellonenques més joves com a protagonistes.

El treball de recuperació dels jocs tradicionals, com una part imprescindible de la nostra cultura, conjuga la importància de l'exercici físic i mental a l'edat escolar i la difusió i protecció del patrimoni comú dels castellonencs. De ben segur la majoria dels adults de Castelló coneixen jocs com ara el boli, el sambori, les birles o la trompa. Però també és cert que esta coneixença corre perill per la progressiva invasió d'altres formes d'oci, principalment videojocs o consoles.

L'Ajuntament de Castelló, de la mà de la Federació de Colles i l'Institut d'Etnografia i Cultura Popular de la ciutat, va impulsar la creació del Parc de Jocs Tradicionals "El Boli", molt a prop del Segon Molí. Un nou espai que recull més d'una vintena de jocs tradicionals per gaudir amb els amics o la família, redescobrint amb els nostres fills o filles l'esplai que fa dècades es juga a la nostra ciutat.

Amb les iniciatives de les esmentades entitats i la tasca realitzada pel Seminari de Mestres d'Educació Física de Castelló en col·laboració amb el Servei d'Ensenyament en Valencià que organitza "La Jornada de Jocs Tradicionals i Llengua" és ja una realitat que enguany arriba a la IV edició, amb una participació de prop de 800 alumnes i un centenar de professors i professores. Amb aquestes activitats es garanteix la coneixença dels jocs populars i tradicionals Valencians per part dels escolars dels centres d'Educació Primària de Castelló. Ells seran, sens dubte, els continuadors d'una tradició que forma part de la nostra cultura i la nostra identitat. Continuadors i guardians dels jocs que jugaven els nostres pares i mares i els nostres iaies i iaies.

A més aquesta és una oportunitat per recuperar l'entorn urbà per a l'esplai dels xiquets i xiquetes. Una bona manera d'apostar per l'activitat física, la diversió i la cultura comuna de la nostra ciutat i que desitgem que ho siga per molts anys.

Vicent Sales Mateo

Regidor d'esports de l'Excm. Ajuntament de Castelló
President del Patronat Municipal d'Esports

Nom del joc: **CASSOLETA DE "DETRÀS"**

Materials que necessitem: No necessitem materials però sí un espai ampli per jugar (pot ser obert o tancat).

Comencem a jugar: Es forma un rotgls obert. El primer és el tio Pedàs i l'últim és la Cassoleta. Enmig del rotgls es col·loca assegut un xiquet o xiqueta que fa de dimoni. El joc consisteix en pegar voltes al Dimoni, mentre canten la següent cançó:

DIMONI: Qui fa eixe soroll? Què passa per ahí?
De nit i de dia, no em deixa dormir.

CORRO: Som les filles del rei
que venim a buscar
a "donya" Anna, a "donya" Anna".

DIMONI: "Donya" Anna no està ací, que està en el jardí
regant les floretes de maig i d'abril.

CORRO: Anem a l'hort de xin-xirin-xin, a vore si el dimoni...

TIO PEDÀS: Cassoleta de "detràs"!!!

CASSOLETA: Què mana tio Pedàs?

TIO PEDÀS: Ves a vore si el Dimoni està viu o mort.

El que fa de Cassoleta mira i contesta segons si el Dimoni obre el ulls o no, dient: viu! o mort!. Si està viu tots apreten a córrer per a no ser agarrats. Qui resulta agarrat es converteix en dimoni. Si està mort es canvia la Cassoleta pel Dimoni.

Nom del joc: **PILOTA A RASPALL**

Altres denominacions: Raspot o Raspallot

Localització: Comarques situades al sud del riu Xúquer

Durada òptima: 30 minuts

Materials que necessitem: pilota de foam (encara que la real és de vaqueta).

Comencem a jugar: Dos equips de 5 ó 6 jugadors cadascun. Cada joc consisteix en quatre quinze (15,30, val i joc). Es juguen els jocs que s'acorden. Els equips, un enfront l'altre, jugaran a enviar-se mútuament la pilota d'un sol cop de mà (raspant a terra) tot provant de dificultar la tasca de l'altre equip fins que un dels dos no la faça avançar (falta d'un, i per tant, quinze de l'altre) , o l'envie a un lloc on no es puga tornar (quinze directe). Aquets racons són la llotgeta i les galeries (si es juga en un trinquet), o al darrera de la línia de quinze de l'equip rival (si es juga al carrer).

Una meitat del carrer o trinquet és anomenada del traure, i l'altre del rest, encara que no estén separades per cap ratlla o xarxa. La pilota sols es pegarà amb la mà i si toca una altra part del cos, és falta de l'equip que l'ha tocada i perd un quinze.

Expressions pròpies del joc: "Va de bo"

Nom del joc: **ANIVERSARI**

Localització temporal: El dia de l'aniversari d'algun xiquet/a

Durada òptima: 10 minuts

Materials que necessitem: no es necessita material

Comencem a jugar: Qui paga es col·loca al centre del camp d'handbol, i diu un "mes de l'any", en eixe moment ixen els xiquets nascuts al llarg del mes anomenat, intentant arribar a l'altra banda del camp sense ser agafats per qui paga. Si el que paga diu "aniversari" eixiran tots alhora. Els qui són agafats pagaran també juntament amb el primer, fins que els agafen a tots

Variants del joc: En lloc de dir els mesos de l'any es pot jugar també amb colors i quan es diu "multicolor" és el moment d'eixir tots.

Paraules, expressions pròpies del joc: els mesos de l'any/els colors.

Nom del joc: **COLLINT CEBES**

Durada òptima: 15 minuts

Materials que necessitem: cebes o pilotes, ... i un cabàs o caixa ...

Comencem a jugar: Es fan grups (de sis a vuit membres). Cada membre del grup ha d'anar corrents i arrancar (agafar) una ceba (o qualsevol objecte) que està a certa distància i posar-la al cabàs (punt de sortida). Les cebes estan posades cadascuna a unes distàncies diferents.

Cada grup decidirà la seua tàctica; quins seran els jugadors que agafaran les cebes més pròximes, quins agafaran les més llunyanes; i quin serà l'ordre de sortida. (segons qui corre més de pressa o menys, el més gran o el més menut).

El jugador eixirà del seu camp, on té el cabàs, i anirà corrent a on està la ceba que té designada, allí l'arrancarà i haurà de tornar al seu camp i deixar-la al cabàs, quan el jugador estiga al seu camp i la ceba al cabàs, sortirà el segon jugador per fer la mateixa operació i així fins que hagen eixit tots els jugadors o s'hagen acabat totes les cebes per replegar. Guanya l'equip que acaba primer.

Variants del joc: En cada poble rep un nom diferent, segons s'agafen: productes de la terra, joguines, pedres, etc, El nombre dels components de l'equip, i les normes que decideixen entre ells, fan que el joc s'adapte a les diferents situacions d'una forma ràpida i senzilla.

Nom del joc:

ELS TRES PAMETS

Durada òptima: De 15 a 30 minuts depenent de l'edat dels jugadors.

Materials que necessitem: Qualsevol objecte que s'haja acordat per identificar el qui paga. Es pot jugar en qualsevol espai, obert o tancat. Cal que hi haja llocs elevats on pujar per poder salvar-se.

Comencem a jugar: Es un joc de pillar (en tocar hi ha prou). El qui paga perseguirà als altres de manera que en tocar algú dirà "tres pamets". Si el perseguit que és pillat no està damunt d'algun lloc a més de tres pams del terra pagarà. Ha de mesurar qui paga. El mesurar o no, sempre serà decisió de qui paga.

Qualsevol perseguit que haja pujat pot descansar ja que serà barrera, sempre que estiga a més de tres pams. De vegades el lloc on es puja no és estable i qui paga pot esperar per veure si es trenca la barrera i pot pillar algú.

Variants del joc: Es pot jugar pagant sempre una persona fins que pille algú que no està a tres pams, que serà el qui passarà a pagar.

Poden pagar varies persones a la vegada però sempre hauran d'estar ben identificades.

Es pot acordar una variant de manera que, quan qui paga toque un objecte fixat al principi del joc, tothom ha de baixar de la barrera, si algú es despista paga.

Nom del joc: **MOCADORET LLIGAT**

Durada òptima: Fins que tots els participants han jugat, almenys, una vegada

Materials que necessitem: 2 mocadors

Comencem a jugar: Es fan dos equips i es numeren els jugadors. Cada equip es col·locarà en una línia, enfrontada amb l'altra. Enmig dels dos equips una persona sostindrà, amb els braços oberts, dos mocadors i dirà un número i el jugador de cada equip que tinga eixe número anirà a per un dels mocadors i farà les següents accions:

1r) Durà el mocador fins l'equip contrari i el nugarà a la mà d'un dels jugadors

2n) Tornarà corrent fins el seu equip i desnugarà el mocador que ha deixat el contrari.

3r) Anirà de nou a l'equip contrari i nugarà el mocador a la cama d'un dels jugadors.

4t) Tornarà de nou al seu equip i desnugarà el mocador que ha deixat el contrari.

5é) Finalment, anirà amb el mocador a la persona del centre del camp i el nugarà a una de les dues mans.

El jugador que faci totes les accions més ràpidament deixant el mocador nugarat a la mà de la persona d'enmig guanyarà un punt. L'equip que aconseguisca més punts, una vegada ho han fet tots, guanya el joc.

Nom del joc: **JOC BOU, VACA**

Materials que necessitem: Una corda llarga i no molt grossa

Comencem a jugar: Es forma un cercle amb la corda nugada als dos extrems. Tots els jugadors s'agafen amb les dos mans a la corda per la part de fora del cercle. excepte un xiquet o xiqueta que és el qui paga i es posa al centre del cercle.

Aleshores comença el joc amb una conversa:

TOTS: diuen cridant: - Bou!

QUI PAGA diu: - Vaca!

TOTS diuen cridant: - A qui agarraràs?

QUI PAGA: - Al xic/a la xica més guapa!

TOTS: - Qui és?

Sense respondre, el xiquet o xiqueta que està al mig, es llança cap a un dels jugadors per poder agarrar-lo: El xiquet o xiqueta que veu el bou que va a per ell/ella s'ha de soltar de la corda i fer un pas cap enrere. Si no, pot agafar-lo/la i pot intentar anar a agafar un altre. La resta de companys que estan agafats a la corda han d'intentar alçar-la un poc i estirar-la per evitar que el del mig l'arribe a agafar.

Però si l'aconsegueix tocar abans que s'amolle de la corda, aleshores paga i entra al mig, començant de nou el joc.

Si tots els xiquets que tenen agarrada la corda es solten, el darrer/a que s'amolla pagarà i serà el bou.

Nom del joc: **LA CORDETA**

Altres denominacions: La corretja

Durada òptima: 15 minuts

Materials que necessitem: Una corda (antigament es jugava amb una corretja)

Comencem a jugar: Poden jugar de 12 a 20 persones. Una persona serà el ratolí i l'altra el gat. La resta es divideix en dos grups. Un grup es col·loca en rogle amb una separació d'uns dos metres entre ells i l'altre grup es col·loca darrere de cadascun del primer grup. Si són imparells, una persona es queda sola.

El gat porta una cordeta a la mà i persegueix el ratolí intentant pegar-li amb ella al cul mentre van donant voltes al cercle. Si aconsegueix pegar-li, canvien els papers. El ratolí pot amagar-se si es fica davant d'alguna persona del cercle interior, ja que d'aquesta manera, serà el qui està en el cercle exterior el que es transforma en ratolí.

Variants del joc: Es pot jugar sense corda i simplement cal agafar al ratolí. Si el ratolí tarda molt en amagar-se es pot comptar fins a 10 i si no s'amaga pagarà. Si un gat està molt cansat i no pilla ningú, se'l canvia per un altre.

Nom del joc: **PICA L'ALL**

Durada òptima: 10-15 minuts

Materials que necessitem: 1 baló d'espuma

Comencem a jugar: Per jugar al pica l'all necessitem un espai ampli. Assignem a un alumne el rol de propietari o amo de la pilota. La resta d'alumnes es distribueix pel camp. En qualsevol moment l'amo de la pilota la llançarà a l'aire dient: "pica l'all", aleshores la resta de xiquets poden arrancar a córrer o esperar a veure si poden agafar la pilota. Qui l'agafe haurà de córrer darrere dels companys amb la pilota a la mà i quan tinga algú a tir la llançarà dient-li: pica l'all". Tant si li pega com si no ho fa, no és important, pot agafar la pilota qualsevol xiquet del grup i aleshores fer el mateix, perseguir els companys per a llançar-los la pilota.

Si cada vegada que un xiquet rep l'impacte de la pilota se li assigna una lletra de les tres que formen la paraula ALL, en el moment que un xiquet reuneix totes les lletres s'acaba el joc i es aquest xiquet qui comença una nova partida sent ell l'amo de la pilota

En el seu origen es jugava amb pilotes dures i llançant ben fort, per això es denominava al joc pica l'all.

FOTOGRAFIES DE LES TROBADES

FOTOGRAFIES DE LES TROBADES

SEGUIREM
ENDAVANT...

SEMINARI DEL PROFESSORAT D'EDUCACIÓ FÍSICA DE CASTELLÓ "JOCs TRADICIONALS I LLENGUA"

Mentre el carrer va ser el lloc on jugaven els xiquets, el joc va romandre viu i la comunicació inter-generacional va fer que la cultura lúdica popular tinguera un lloc molt important en la societat, influint notablement en les relacions socials i humanes.

El professorat d'Educació Física i l'Assessoria Didàctica de València, ens vam plantejar que la recuperació dels jocs populars era una bona manera de treballar, per un costat, part dels continguts de l'àrea d'educació física que fan referència als jocs tradicionals i per un altre costat, fer tot un treball en la nostra llengua, perquè els nostres alumnes aprenquen a jugar usant-la. Per tot això des del Seminari ens vam proposar els següents objectius:

- ✓ Recuperar uns jocs als quals s'ha jugat durant segles en les nostres comarques i que pels motius que siga s'estan deixant de jugar.
- ✓ Que l'alumnat faça una activitat on el treball compartit i cooperatiu siga una pesa clau en l'assoliment de l'objectiu que tenen els jocs.
- ✓ Reforçar a l'aula el treball de llengua (lectura, escriptura...) i al pati (parla i interacció oral) de manera que l'alumnat tinga un àmbit més on poder usar el valencià.
- ✓ Realitzar a l'escola un treball d'investigació i recerca d'aquells jocs als qual jugaven els seus pares/mares i iaies quan eren menuts i recollir-los en una publicació anual.

Igualment vam decidir la realització d'una trobada anual on participaren els alumnes de quart de les diferents escoles, i enguany ja celebrem la quarta edició.

La trobada d'aquest any tindrà lloc el 26 de març al passeig Ribalta, un espai de joc tan característic per a totes les generacions passades, presents i futures, on més de 800 alumnes i un centenar de professors gaudiran i compartiran aquells jocs que tant van entretenir els nostres avantpassats.

Agraïm a l'Assessoria Didàctica del S. d'Ensenyament en València el seu recolzament tant en el seminari com en les tasques organitzatives.

Agraïm igualment al Patronat d'Esport i a l'Ajuntament de Castelló la seua col·laboració perquè aquest projecte puga dur-se a terme, tant pel que fa a la publicació, com per tota la infraestructura que posa al nostre abast perquè aquesta trobada siga un èxit i desitgem que tinga continuïtat en pròximes edicions.

Patrocina:

Ajuntament de Castelló

Organitza:

S. d'Ensenyaments en Valencià

